

În urma războiului ruso-turc purtat între 1806 și 1812, fiind învinși, turcii au trebuit să plătească cu jumătate din Moldova istorică. După tratativele de la Giurgiu și București care s-au desfășurat între 19 octombrie 1811 și 16 mai 1812, s-a ajuns la formula finală consfințită de Tratatul de la București din 16 mai 1812, care fixa, nota bene, granița dintre Imperiul țarist și cel otoman pe Prut. În momentul alipirii teritoriului dintre Prut și Nistru la Rusia țaristă, după pacea de la București din 1812, populația Basarabiei era estimată între 240.000 și 275.000 de locuitori.

Potrivit datelor din 1824, se observă o creștere semnificativă, ajungându-se la 580.000. Explicația rezidă în aducerea unei importante populații rusofone pentru schimbarea echilibrului etnic al provinciei. Aceasta era administrată încă din 1813 potrivit Regulamentului administrării provizorii a Basarabiei, potrivit căruia Moldova dintre Prut și Nistru era împărțită în 12 ținuturi.

Din punct de vedere administrativ, potrivit legislației adoptate de țarul Alexandru I la 1818, Basarabia s-a bucurat inițial de autonomie, dar doar pentru un deceniu. La 1828, țarul Nicolae I a aprobat Regulamentul pentru administrarea ținutului Basarabia, document ce atesta pierderea oricărei forme de autonomie și introducerea limbii ruse ca obligatorie.

Marile Puteri doreau să îndepărteze Rusia de la gurile Dunării. Un rol important l-a jucat în acest sens împăratul francez Napoleon III, care a avut un cuvânt decisiv și în actul de la 24 ianuarie 1859 ce a condus la unirea Principatelor. Reacția Rusiei s-a concretizat în transformarea Basarabiei în gubernie la 1873, moment ce marchează pierderea oricărei forme de autonomie.

Pe fondul revoluției burgheze din Rusia, în aprilie 1917, în programul Partidului Național Moldovenesc înființat la 2 aprilie, apar doleanțe precum: autonomia Basarabiei; organizarea de alegeri pentru organul legislativ al ținutului, Sfatul Țării și introducerea limbii materne în administrație și justiție. După victoria revoluției bolșevice, la 21 noiembrie 1917, are loc prima ședință a Sfatului Țării, la Chișinău.

Prima sesiune a Sfatului Țării este astfel consemnată în procesul verbal din 21 noiembrie: „Pe Palatul Sfatului Țării flutură steagul românesc. Înainte de ședință s-a săvârșit în paraclisul din aripa stângă a clădirii un serviciu divin în limba moldovenească prin administratorul Eparhiei Basarabiei, P.S. Sa Gavril, Episcopul Akermanului, care la sfârșit a spus următoarele în limba moldovenească: *Hiritisesc pe moldoveni pentru autonomia Basarabiei, Dumnezeu să le ajute. Sfatul Țării întru mulți ani...Corul Catedralei sub conducerea părintelui Berezovski cânta Deșteaptă-te române și Pe-al nostru steag e scris unire iar publicul striga din răsuputeri URA, Trăiască...*

De față sunt deputații aleși și reprezentanții diferitelor organizațiuni publice, militare, politice și naționale. Între public sunt și refugiați din Transilvania, Bucovina și România. Domnul Alexandri, cel mai în vârstă dintre deputați, ocupa locul de președinte, spunând cuvintele:

Domnilor deputați! Declar ședința Sfatului Țării deschisă!

Ca la un semn, deodată, toți deputații și norodul de față se ridică în picioare și bate puternic din palme, strigând: Să trăiască Basarabia autonomă, Să trăiască democrația, Trăiască Republica Moldovenească a Basarabiei. Corul intonează atunci din nou Deșteaptă-te române"!...

Momentul nu era favorabil pentru autoritățile române, rămase singure pe frontul estic în fața Puterilor Germane. În acest condiții este semnat armistițiul de la Focșani, la 26 noiembrie/9 decembrie 1917.

Cu toate acestea, la 2 decembrie 1917, Sfatul Țării va Proclama Republica Populară Moldovenească, condusă de Consiliul Directorilor Generali, care juca rolul guvernului. Situația era complicată de dezordinile provocate de soldații ruși aflați în retragere, dar și de agitatorii anarhiști și bolșevici, chiar pe teritoriul României. La 1/14 decembrie, la Leorda, bandele rusești atacau garnizoana militară românească, apoi la 8/21 decembrie și 9 decembrie, la Socola erau dezarmate forțe bolșevice. Guvernul condus de Ionel Brătianu a luat măsuri energice pentru ținerea situației sub control, fapt ce a l-a determinat pe Leon Troțki să-l convoace pe ambasadorul român la Petrograd, Constantin Diamandi. Cu acest prilej, liderul sovietic a calificat evenimentele de la Socola drept „acte criminale”.

Situația era complicată și pentru puterea sovietică. Deși prin demararea discuțiilor cu Puterile Centrale la Brest Litovsk, la 5 decembrie 1917, bolșevicii sperau să câștige timp pentru consolidarea internă, întrucât Germania cerea Polonia și teritoriile vestice ale Rusiei, acestea au eșuat la 28 decembrie. În schimb, la 9 decembrie 1917 începea revolta cazacilor de pe Don, conduși de generalii Kornilov și Kaledin, moment ce marchează debutul unui lung și sângeros război civil.

Pe acest fond, la 22 decembrie 1917/4 ianuarie 1918, Consiliul Directorilor Generali, susținut de Sfatul Țării, cerea guvernului român să trimită urgent „un regiment ardelenesc... să apere

Scris de Dr. Laurențiu Batin
Duminică, 27 Martie 2016 11:35 -

viața cetățenilor republicii”. La scurt timp, 28 decembrie/10 ianuarie, deputații socialiști ruși din Sfatul Țării vor protesta, susținând că aceasta însemna ocuparea Basarabiei. În semn de protest, la 31 decembrie/13 ianuarie, Constantin Diamandi era arestat din ordinul guvernului bolșevic. Cu toate acestea, la 6/19 ianuarie, primul detașament românesc format din circa o mie de voluntari sosea în gara Chișinău.

Intențiile ostile ale bolșevicilor sunt demonstrate și de decizia luată la 6 ianuarie 1918 de Rumcerod-ul de la Odessa potrivit căreia membrii guvernului provizoriu de la Chișinău, precum și cei ai Sfatului Țării trebuiau să fie arestați. Este motivul imediat pentru care Consiliul Directorilor Generali solicită din nou sprijin guvernului român. Drept urmare, la 8/21 ianuarie 1918, Ionel Brătianu decide la Divizia 11 comandată de generalul Ernest Broșteanu să treacă Prutul. Imediat, trupele sovietice s-au repliat peste Nistru.

Reacția Kremlinului nu s-a limitat însă aici. La 13/26 ianuarie 1918, Rusia rupea relațiile cu România. Totodată erau expulzați diplomații români, iar tezaurul aflat la Moscova era blocat fiind declarat „intangibil pentru oligarhia română. Puterea sovietică își asuma răspunderea de a păstra acest tezaur, pe care îl va preda poporului român”.

Pe de altă parte, nici reacția Chișinăului nu s-a lăsat așteptată. La 24 ianuarie/6 februarie 1918, Sfatul Țării proclama independența Republicii Democratice Moldovenești, un pas indispensabil în drumul spre unire. De această dată evoluțiile de peste Nistru au fost mai favorabile. La 28 ianuarie și Ucraina își proclama independența, guvernul generalului Skoropadsky semnând, la 9 februarie, un tratat de pace separată cu Puterile Centrale. În replică, a doua zi, bolșevicii dădeau o proclamație anunțând încheierea războiului.

Întrucât la 18 februarie germanii reluau ofensiva spre Petrograd, bolșevicii vor ceda, semnând Tratatul de la Brest Litovsk, la 3 martie 1918. În ciuda condițiilor puse impuse de către Puterile Centrale, Rusia pierzând Polonia și Ucraina, Lenin câștiga timp prețios pentru pregătirea războiului civil. De altfel, la 9 martie 1918, guvernul bolșevic se muta de la Petrograd la Moscova. Pe acest fond, la 27 martie/9 aprilie 1918, Sfatul Țării de la Chișinău va adopta rezoluția Blocului Moldovenesc, citită de Ion Buzdugan, prin care se consfințea unirea cu România:

„În numele poporului Basarabiei, Sfatul Țării declară:

Republica Democratică Moldovenească (Basarabia), în hotarele ei dintre Prut, Nistru, Dunăre, Marea Neagră și vechile granițe cu Austria,

Se împlinesc 98 de ani de la unirea Basarabiei cu România

Scris de Dr. Laurențiu Batin
Duminică, 27 Martie 2016 11:35 -

Ruptă de Rusia acum o sută și mai bine de ani din trupul vechii Moldove, în puterea dreptului istoric și dreptului de neam, pe baza principiului că noroadele singure să-și hotărască soarta lor, de azi înainte și pentru totdeauna Se unește cu mama-sa România.

Această unire se face pe următoarele baze:

1.
Sfatul Țării actual rămâne pe mai departe pentru rezolvarea și realizarea reformei agrare după nevoile și cererile norodului; această hotărâre se va recunoaște de guvernul român.
2.
Basarabia își păstrează autonomia provincială, având un Sfat al Țării (Dietă) ales pe viitor prin vot universal, egal, direct și secret, cu un organ împlinitor și administrație proprie.
3.
Competența Sfatului Țării este:
 - a.
votarea bugetelor locale;
 - b.
controlul tuturor organelor zemstvale și orășenești;
 - c.
numirea tuturor funcționarilor administrației locale prin Organul său împlinitor, iar funcționarii înalți sunt întăriți de guvern.
4.
Recrutarea Armatei se va face în principiu pe baze teritoriale.
5.
Legile în vigoare și organizația locală (zemstve și orașe) rămân în putere și vot putea fi schimbate de Parlamentul Român, numai după ce vor lua parte la lucrările lui și reprezentanții Basarabiei.
6.
Respectarea drepturilor minorităților din Basarabia
7.
Doi reprezentanți ai Basarabiei vor intra în Consiliul de Miniștri Român, acum desemnați de actualul Sfat al Țării, iar pe viitor luați din sânul reprezentanților basarabeni din Parlamentul Român.

8.

Basarabia va trimite în Parlamentul Român un număr de reprezentanți proporțional cu populația, aleși pe baza votului universal, egal, direct și secret.

9.

Toate alegerile din Basarabia pentru voloste, sate, orașe, zemstve și Parlament se vor face pe baza votului universal, egal, secret și direct.

10.

Libertatea personală, libertatea tiparului, a cuvântului, a credinței, a adunărilor și toate libertățile obștești vor fi garantate prin constituție.

11.

Toate călcările de legi făcute din motive politice în vremurile tulbure ale prefacerii din urmă sunt amnistiate.

Basarabia unindu-se ca fiică cu mama-sa România, Parlamentul Român va hotărî convocarea neîntârziată a Constituintei, în care vor intra proporțional cu populația și reprezentanții Basarabiei, aleși prin vot universal, egal, direct și secret, spre a hotărî împreună cu toți înscrierea în Constituanta a principiilor și garanțiilor de mai sus.

Trăiască Unirea Basarabiei cu România de-a pururi și totdeauna!

Președintele Sfatului Țării, Ion Inculeț

Secretarul Sfatului Țării, Ion Buzdugan”.

Evenimentul era salutat de la Iași printr-o proclamație a regelui Ferdinand I, contrasemnată de premierul Alexandru Marghiloman și de ministrul justiției, Dem Dobrescu:

„*Ferdinand I,*

Prin grația lui Dumnezeu și voința națională Rege al României. La toți de față și viitori sănătate.

Sfatul Țării din Basarabia, în ședința lui de la 27 martie (9 aprilie) 1918, votând prin 86 voturi pentru, contra trei fiind și 36 abțineri următoarea rezoluție:(vezi textul de mai sus - n.n.)

Și prezidentul Consiliului Nostru de Miniștri declarând că:

„În numele Poporului Român și al Regelui Lui M.S. Ferdinand I al României, ia act de acest vot quasiunanim și declară la rândul lui Basarabia unită cu România de veci una și indivizibilă. Promulgăm acest vot și această declarație și ordonăm să fie investit cu sigiliul statului și publicat în Monitorul Oficial.

Iași, la 9 aprilie 1918

Ferdinand

Alexandru Marghiloman (prim-ministru)

D. Dobrescu (ministrul justiției)”."

Ulterior, la 13 iunie 1918, generalul Arthur Văitoianu va fi numit Comisar General al Basarabiei. Unirea se realiza într-un moment în care România se reducea practic la Moldova, iar agitațiile bolșevice și anarhiste puneau în pericol însăși ordinea în stat. De asemenea, războiul civil din Ucraina, cu sorți schimbători, ridica probleme la frontiera estică a României. Totul se va clarifica abia după ce Ucraina s-a alăturat Rusiei la 30 decembrie 1920.

După ce Bucovina și Transilvania au revenit, la rândul lor, la România, la 11 decembrie 1918, prin decret regal, era desființat Comisariatul General al Basarabiei.

Una din problemele cu care s-au confruntat autoritățile de la București în Basarabia a fost cea generată de mișcarea comunistă, care a încercat să mențină un climat de dezordine în provincie în așteptarea momentului prielnic pentru intervenția bolșevică. De consemnat faptul că liderii comuniștilor de peste Prut erau adevărați „revoluționari de profesie”. De fapt Rusia sovietică avea încă din 1919 două obiective: pregătirea atacului armat împotriva Basarabiei și agitarea pe canale diplomatice a problemei teritoriului dintre Prut și Nistru.

Astfel, în ianuarie 1919, trupe ucrainene atacă în zona Hotinului, acolo unde Divizia 9 română va restabili până la 1 februarie situația. Menținând presiunea diplomatică de această dată, la 1 mai 1919, într-o notă comună a guvernelor rus și ucrainean se cerea României, pe un ton

Scris de Dr. Laurențiu Batin
Duminică, 27 Martie 2016 11:35 -

ultimativ, să părăsească Basarabia în 48 de ore. Ulterior, la 25 mai, se va reveni cu o altă notă comună, care trata, de această dată, problema tezaurului:

„...din momentul desființării frontului rus din România, guvernul român a pus mâna pe un imens patrimoniu militar, feroviar și al Crucii Roșii”

motiv pentru care cele două guverne prietene:

„își declină orice răspundere pentru soarta valorilor aduse pe timpul guvernului țarist în Rusia”.

Pe aceeași linie se va înscrie, firesc, rezoluția Internaționalei III Comuniste în chestiunea basarabeană, mai fiind faptul că o delegație a socialiștilor români (adepti ai transformării partidului într-unul comunist) compusă din Gheorghe Cristescu, Constantin Popovici, Eugen Rosvany și Alexandru Dobrogeanu-Gherea va adera la aceste teze, la 3 decembrie 1920. Este principalul motiv pentru care Partidul Comunist a fost marginalizat pe scena politică interbelică.

Un moment favorabil pentru diplomația românească l-a constituit anul 1920. Este momentul în care puterea sovietică căuta să iasă din izolarea diplomatică și facă unele mici concesii vecinilor. Așa poate fi interpretată și telegrama adresată de Cicerin adjunctul ministrului de externe bolșevic, la 24 februarie 1920, omologului său român pentru a transmite mesajul potrivit căruia:

„toate diferendele dintre cele două țări se pot aplană pe calea negocierii pașnice și toate chestiunile teritoriale se pot rezolva în mod amical”.

Răspunsul guvernului român a venit prompt, la 3 martie 1920, ocazie de a fi subliniată încă o dată poziția oficială a țării noastre în privința chestiunii Basarabiei, dar și în problemele de substanță legate de linia politicii externe românești.

La data acestui schimb de telegrame avusese loc deja un schimb de opinii la nivel diplomatic între cele două părți. Este vorba de discuțiile de la Copenhaga dintre N.D. Ciotori și Maxim Litvinov, dintre 9 și 14 februarie, însă acestea pot fi considerate a fi mai degrabă la un nivel informal, semioficial.

După izbucnirea războiului dintre Rusia și Polonia la 25 aprilie, Leon Troțki îi va telegrafia la 19 iulie aceluiasi Cicerin pentru a-i indica faptul că este un moment în care se poate ajunge la o înțelegere cu România, pentru ca aceasta să nu intervină în conflict. Diplomația română a ezitat însă, sperând că Marile Puteri vor reuși să înlăture definitiv regimul sovietic, calcul ce s-a

dovedit a fi greșit.

Totuși, guvernul de la București a obținut un însemnat succes diplomatic prin semnarea Protocolului de la Paris, la 28 octombrie 1920. Prin acest act internațional, granița estică a României era recunoscută de Marea Britanie, Franța, Italia și Japonia. Deși, Statele Unite nu au aderat la acest demers, americanii având o altă conduită față de regimul bolșevic pe care-l credeau trecător, documentul a stârnit furia sovieticilor. La 1 noiembrie, guvernele rus și ucrainean notificau părțile semnatare ale Protocolului în sensul că nu recunosc acest aranjament internațional.

Anii care au urmat au fost presărați de numeroase tentative de reluare a raporturilor diplomatice. Au existat momente favorabile, după cum nici cele tensionate nu au lipsit. Un factor important al ecuației relațiilor româno-ruse avea să fie reprezentat de mișcarea comunistă din România, trecută după 1924 în ilegalitate.